

Кохан Вероніка Павлівна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач відділу
правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки
Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266*

ШЛЯХИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Наукова робота присвячена дослідженню шляхів професійної адаптації ветеранів війни. Автором запропоновано і проаналізовано три шляхи професійної адаптації ветеранів війни, які можуть сприяти поверненню їх до праці: (1) традиційне працевлаштування у формі найманої праці; (2) працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості; (3) розвиток ветеранського підприємництва.

Ключові слова: ветерани війни, професійна адаптація, працевлаштування, нестандартна зайнятість, ветеранське підприємництво.

Kokhan Veronika

*PhD in Law, Senior Researcher, Head of the Department of
of legal regulation of structural and technological development of the economy
of the Research Institute of Legal Support of Innovative
Development of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
ORCID 0000-0002-3129-9266*

WAYS OF PROFESSIONAL ADAPTATION OF WAR VETERANS

The research paper is devoted to the study of ways of professional adaptation of war veterans. The author proposes and analyzes three ways of professional adaptation of war veterans that can facilitate their return to work: (1) traditional employment in the form of hired labor; (2) employment on the terms of non-standard employment; (3) development of veteran entrepreneurship.

Keywords: war veterans, professional adaptation, employment, precarious work, veteran entrepreneurship.

Внаслідок триваючої російсько-української війни соціально-трудова сфера держави зіштовхнулася з низкою правових проблем, зумовлених необхідністю професійної адаптації і наступним працевлаштуванням ветеранів війни – чисельної групи осіб, потребуючих допомоги у поверненні до цивільного життя. Неготовність ринку праці та соціальної сфери до працевлаштування і соціальної підтримки великої кількості осіб, потребуючих при цьому особливого підходу до праці, яку вони здатні виконувати, облаштування робочого місця відповідно до індивідуальних потреб і адаптації їх до мирного життя у колективі, є викликом для сучасної України.

Працевлаштування ветерана війни є важливим засобом його інтеграції до соціуму, успішність цього процесу залежить від його професійної адаптації. З нашої точки зору, професійна адаптація ветеранів війни може здійснюватися трьома шляхами:

1. Традиційне працевлаштування у формі найманої праці згідно із Кодексом законів про працю України. Це може бути як повернення на попереднє місце роботи – гарантія збереження місця роботи і посади на підприємстві, в установі, організації для мобілізованих працівників, встановлена ч. 3 ст. 119 КЗпП [1], так і влаштування на нове місце роботи на іншому підприємстві.

2. Працевлаштування у формі нестандартної зайнятості. В умовах цифровізації суспільного життя і розвитку концепції гнучкості у сфері праці знайшли своє широке розповсюдження різні форми нестандартної зайнятості – економічно залежної праці, за якої трудові відносини між їх сторонами не можна назвати класичними, але все ж таки працівник є економічно залежним від свого роботодавця (замовника), який визначає в односторонньому порядку умови праці, і здійснює контроль за діяльністю працівника.

У межах цієї роботи під формами нестандартної праці розглядаються праця на цифрових платформах онлайн та офлайн, робота на умовах договору з нефіксованим робочим часом, гіг-праця, дистанційна праця, які виникли у зв'язку із автоматизацією суспільних відносин, впровадженням високих технологій, переходом до суспільства Індустрії 4.0. Вважаємо,

працевлаштування ветеранів війни на умовах нестандартної зайнятості може стати вирішенням проблеми їх професійної адаптації, оскільки нетипові форми праці, викликані до життя цифровізацією суспільних відносин, характеризуються гнучкістю умов праці – робочого часу, робочого місця, інших умов трудової діяльності, що робить їх привабливими для працівників, які з різних причин, наприклад, за станом здоров'я, не можуть працювати на підставі класичних трудових договорів повний робочий день.

Трудове законодавство в Україні регламентує нестандартні форми праці частково, наприклад, це стосується дистанційної роботи (стаття 60-2 КЗпП) або роботи на умовах трудового договору з нефіксованим робочим часом (стаття 21-1 КЗпП) [1]. Водночас, праця на цифрових платформах, яка набула великого поширення, приміром, надання послуг доставки або водійських послуг, не отримала унормування трудовим національним законодавством. Є питання щодо праці гіг-спеціалістів, яка регулюється і цивільним, і трудовим правом.

Погодимося із Г.В. Кузьменко у тому, що «така законодавча дерегульованість ... не дозволяє реалізовувати трудові, соціально-забезпечувальні та страхові права всім тим, хто надає перевагу нестандартній зайнятості укладанню класичного трудового договору. Це означає, що особа, яка вирішила укласти нестандартний договір залучення до праці, щонайменше не може захищати свої порушені чи обмежені права та інтереси, використовуючи механізми, визначені трудовим законодавством...» [2, с. 118]. Отже, питання нестандартних трудових відносин є відкритим в українському законодавстві: прогалини у їх регулюванні негативно впливають на можливість працівників, задіяних до нестандартних форм праці, захищати права у соціально-трудоій сфері, а інститут нестандартної зайнятості не працює, незважаючи на розквіт в Україні різноманітних видів нестандартних трудових відносин.

3. Започаткування власної справи шляхом реєстрації фізичної особи-підприємця, створення суб'єкта господарювання. «За своєю схильністю та здатністю до підприємництва між ветеранами та рештою громадян немає принципової різниці: відсоток успішних бізнесів, створених військовими

ветеранами, майже не відрізняється від показника інших груп населення. Водночас, власна справа дає можливості для самореалізації та самостійності, що можна розглядати як елемент соціально психологічної адаптації ветеранів» [цит. за 3, с. 14].

В Україні сьогодні діють державні програми, метою яких є сприяння ветеранам війни у заснуванні і розвитку власної справи [4], до того ж гранти на відкриття справи ветерани війни можуть отримати від громадських організацій [5]. Програми підтримки ветеранського підприємництва (і державні, і недержавні) і далі будуть розвиватися, оскільки є перспективним напрямом інтеграції ветеранів війни до мирного життя, тому національне законодавство потребує змін у визначенні правової основи ведення ветеранського підприємництва.

Інститути права – нестандартної зайнятості та ветеранського бізнесу – можуть бути ефективно застосовані для вирішення професійної адаптації ветеранів війни лише за умови правового унормування форм нестандартної праці та ветеранського підприємництва. Отже, запропоновані шляхи професійної адаптації ветеранів війни потребують відповідного законодавчого підґрунтя, що свідчить про актуальність подальших наукових розвідок за цим напрямом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс законів про працю України. Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
2. Кузьменко Г.В. Вплив нестандартних форм зайнятості на правове регулювання трудових відносин в Україні. Право і суспільство. 2022. № 5. С. 116-121. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.17>.
3. Гуменюк Я.О. Підтримка працевлаштування ветеранів війни в Україні. Кваліфікаційна робота. Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, 2022. 50 с.
4. Єробота: українські захисники й захисниці можуть отримати грант від держави на підприємництво. URL:

<https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28855d80-0eca-42eb-8a94-81a40c420189&title=Robota-UkrainskiZakhisnikiY/>

5. Варто робити своє. Конкурс Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів у партнерстві з благодійним фондом «МХП – Громаді». URL: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-do-own/>

REFERENCES

1. Labour Code of Ukraine, No. 322-VIII (1971, December 10). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].

2. Kuzmenko, H. V. (2022). The influence of non-standard forms of employment on the legal regulation of labor relations in Ukraine. *Pravo i suspilstvo*, 5, 116–121. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.17> [in Ukrainian].

3. Humeniuk, Ya. O. Employment support for war veterans in Ukraine. Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», Kyiv, 2022 [in Ukrainian].

4. *E-robota: Ukrainian defenders can receive a grant from the state for entrepreneurship*. Retrieved from: https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28855d80-0eca-42eb-8a94-81a40c420189&title=Robota-UkrainskiZakhisnikiY [in Ukrainian].

5. *You should do your own thing. Competition of the Ukrainian Veterans' Fund of the Ministry of Veterans' Affairs in partnership with the charitable fund 'MHP - Communities'*. Retrieved from: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-do-own/> [in Ukrainian].